

Juristkontakt

20 år siden Orwells «1984»:

Småbrødrene snakker om deg

Tromsø vant NM = «Advokatdödaren» = Lie igjen

Feil på feil i Kyrre Eggens bok

Etter den siste rettsutvikling i injuriersaker fremstår advokat Kyrre Eggens doktoravhandling om ytringsfrihet nå som direkte villedende på viktige punkter. Det leie er imidlertid at Eggen burde klart å unngå dette, dersom han ikke hadde fordreid og misforstått – og analysert viktige avgjørelser fra Strasbourg feil.

■ Av advokat Per Danielsen

La meg ta for meg noen sentrale temaer:

Privatpersoners æresvern

I Juristkontakt nr. 3/2003 på s. 31 flg. fremholdt undertegnede at Eggen feilaktig opererer med et «generelt prinsipp om ansvarsfri formidling i saker av allmen interesse» (Eggens bok «Ytringsfrihet» s. 452). Eggen mener prinsippet også gjelder «uttalelser fra privatpersoner i en intervju situasjon» (bokens samme side). Jeg mente å kunne påvise at problemstillingen er helt annerledes enn det Eggen fremstiller, og at hovedregelen er motsatt av det Eggen påstår.

I Høyesteretts kjennelse av 1. Juli 2003 i saken mellom Tønsbergs Blad m.fl. og Tom V. Rygh, avsagt etter utgivelsen av Eggens bok, er nå fastslått (avsnitt 41): «Hovedreglen både etter norsk injurielovgivning og etter EMK Artikkel 10 er at ikke beviste ærekrenkende faktapåstander ikke er beskyttet av ytringsfriheten ... Det må foreligge spesielle grunner for å fravike denne hovedregelen».

Kyrre Eggen har altså på dette meget sentrale (utgangs)punkt fremstilt gjeldende rett klart feilaktig.

I nevnte høyesterettsavgjørelse er som begrunnelse vist til sentrale EMD-avgjørelser, både Bladet Tromsø-saken og saken McVicar – Storbritannia. Begge avgjørelser forelå før Eggens bok ble utgitt.

Ansvarsfri formidling?

Eggen tar som påvist allerede i utgangspunktet feil. Generelt er han i tillegg alt for unyansert. Forefinnes formidling i pressen, er dette etter gjeldende rett i høyden et (potensielt) moment i total-

vurderingen, ikke et «generelt prinsipp», som han påstår. Som Høyesterett bemerker i nevnte Tønsbergs Blad-sak i avsnitt 42, vil ytringsfriheten kunne rekke lenger ved viderefremføring beroende bl.a. på hvem som har fremsatt den påstand som formidles: «Dreier det seg om en rapport fra offentlig myndighet, som i saken om Bladet Tromsø, nyter ytringsfriheten et sterkt vern».

Som påvist i Juristkontakt nr. 3/2003, overser Eggen i egen drøftelse av Bladet Tromsø-saken at EMD understreker at det nettopp er fordi det dreier seg om referat av offentlig dokument, at «hovedregelen» for slike unntakstilfeller blir at pressen må kunne referere på nærmere vilkår. I samme avgjørelse understrekes som tidligere nevnt – nå også av Høyesterett – at det kreves «særlige grunner» for ikke å holde pressen ansvarlig i de mer vanlige tilfeller. Den generelle regel er altså som påvist motsatt av det Eggen påstår. Og Bladet Tromsø-avgjørelsen har Eggen misforstått betydningen av.

Avvisningsavgjørelser

I Juristkontakt nr. 1/2003 kritiserte jeg Eggen for ikke å ha tatt tilstrekkelig hensyn til avvisningsavgjørelser fra Strasbourg. (Eggen har selv skrevet at det finnes flere han ikke har tatt med, se forordets side 2). Mitt generelle syn ble misforstått av advokat Wessel-Aas i nr. 2/2003. I nr. 3/2003 viste jeg til at Wessel-Aas misforstod, og lovet å vurdere å komme tilbake til spørsmålet. Til tross for dette kritiserer Eggen i nr. 6/2003 – på samme måte som Wessel-Aas – noe jeg hverken har ment eller skrevet, en misforståelse jeg har oppklart. La meg derfor få presisere noe av kritikken:

For å finne balansepunktet mellom ytringsfrihet og ærekrenkelser, er det

nødvendig ikke bare å se på EMDs dommer, men også på avvisningsavgjørelsene, både fra Domstolen og Kommisjonen. Først da vil balansepunktet kunne finnes på et tilstrekkelig bredt grunnlag.

Eggen kritiserer eksempelvis i boken på s. 408 Høyesteretts tolkingsprinsipper. I fremstillingen analyseres imidlertid ikke sentrale avgjørelser som peker i motsatt retning av det Eggen mener å ha funnet dekning for. En gjennomgang av nettopp avvisningsavgjørelser vedrørende bruken av begrepet «alminnelig (avis)leser» vil eksempelvis klart vise at Eggen åpenbart tar feil, når han påstår at EMD aldri har brukt (avis)lesermodellen. I ovennevnte Tønsbergs Blad-avgjørelse fra Høyesterett fastslås følgende i avsnitt 33: «Det er etter min mening ikke noen forskjell på EMDs og Høyesteretts praksis når det gjelder angivelse av subjektet for tolkningen, jf. henvisninger til «the ordinary reader» i avgjørelser fra EMD».

På s. 413 påstår Eggen at det iflg. EMD kan være mulig å «skrive om det som muligens er sant så lenge det ikke presenteres som en sannhet». Her misforstår imidlertid Eggen. Både etter nasjonal rett og EMD-rett kan selvfølgelig både mistanker og insinuasjoner rammes som rettsstridige injurier. Det kommer an på hva det er mistanke om, særlig om det dreier seg om faktabeskyldninger eller «value judgment-beskyldninger».

Eggen konsentrerer analysen om de Haes og Gijssels-saken, der det dreide seg om sistnevnte type beskyldninger, ikke faktabeskyldninger. Han feilslutter når han ut fra denne avgjørelsen slutter at det nærmest generelt må aksepteres å fremsette mistanker. Det er mildt sagt for enkelt.

At Eggen også her tar feil, kommer klart frem ved å studere nettopp avvsningsavgjørelser, eksempelvis Kommissjonens (EKs) avgjørelse av 13.04.89 i saken Köpruner – Østerrike, EKs avgjørelse av 02.09.94 i saken D.F. – Østerrike, EKs avgjørelse av 21.01.97 i saken Leiningen-Westerburg – Østerrike, EKs avgjørelse av 11.07.91 i saken S – Tyskland eller ved å studere EMDs avvsningsavgjørelser i sakene Verdens Gang – Norge av 16.10.01, Harlanova – Latvia av 03.04.03 og Pedersen m.fl. – Danmark av 19.06.03 (de to siste etter Eggens bok).

I alle disse avgjørelser opereres det med tolkingsprinsipper i strid med Eggens utlegninger, men Eggen kan ikke si at han har analysert betydningen av noen av dem. Et gjennomgående trekk er at det i avvsningsavgjørelsene dreier seg om mistanker som gjelder faktabeskyldninger, ikke «value judgments, og da blir løsningen motsatt av det Eggen skriver. Dessuten viser flere av avgjørelsene at EMD – som Høyesterett – opererer med hjelpemodellen «alminnelig avisleser» («average reader»).

Æresfølelsen i Strl. § 246

I nr. 3/2003 kritiserte jeg Eggen for å lage en kunstig avgrensning i boken mot Strl. § 246, som beskytter æresfølelsen. Han konsentrerer seg om § 247, som beskytter omdømmet. Jeg fremholdt at paragrafene er «siamesiske tvillinger», to sider av samme sak, og at det først og fremst er hensynene bak § 246, som beskytter selvfølelsen, som begrunner hvorfor ærekrenkelser bør kunne rammes, fordi ytringer kan skade andre mennesker psykisk. Derfor bærer det galt av sted ikke å ta med hensynene bak § 246 i den videre analyse av hvor rettsstridsgrensen går.

Eggens kommentar til denne kritikk i nr. 6/2003 viser at han ikke kan ha forstått min kritikk. Han viser til at han flere steder har skrevet om «privatsensitive opplysninger», om privatlivets fred etc. Men lite av dette har med det jeg påpekte å gjøre. Privatlivets fred beskyttes av helt andre bestemmelser, se Strl. § 390. § 246 gjelder noe helt annet. Jeg finner derfor å måtte gjenta: «Dersom man ikke forstår at når en persons offentlige sfære rammes, så vil vilkårlig også den private rammes, så mangler man ikke bare empati (innlevelse), men basis-

kunnskaper om den jus man skal utrede». Da får man eksempelvis heller ikke med seg alt som ligger i kravet til «pressing social need», se nedenfor.

Nordlandsposten-dommen

I analysen av Nordlandsposten-saken inntatt i Rt. 2002 s. 764, unnlater Eggen helt i nr. 6/2003 å gå inn på det som var poenget med min kritikk av hans analyse av dommen: Jeg kritiserte i nr. 1/2003 at Eggen i sin bok fremstiller saken som om den dreier seg om privatpersoners gjengivelse av andres injurier. Det er imidlertid ikke mulig å fremstille dommen så enkelt, dersom det tas hensyn til det Høyesterett selv skriver var et «sentralt» moment – at presseopplagene dreide seg om en bokettersynsrapport, dvs. et offentlig dokument. Det var altså fremstillingen av sakens rettslige betydning, jeg angrep.

Til sitt forsvar viser Eggen til at han har skrevet at det forhold at det fantes en bokettersynsrapport, medvirket til at beskyldningene hadde tilfredsstillende faktisk forankring. Det er riktig. Men det var ikke det jeg kritiserte. Det han nå skriver har heller ikke noe å gjøre med det jeg påpekte av gal analyse. Det er i det hele tatt besynderlig at Eggen kommenterer utenfor kritikken og skriver om noe annet. Det synes å være en gjenganger i mye av det han skriver i nr. 6/2003, og er grunnen til at jeg ikke kommenterer alt.

«Pressing social need»

Eggen påstår at han har redegjort i sin bok for hva som ligger i kravet til «pressing social need», i motsetning til hva jeg har påstått. Men det han skriver i nr. 6/2003 er godt egnet til å illustrere hvorfor kritikken må fastholdes. Her påpeker nemlig Eggen at «en del forfattere mener at proporsjonalitetsprinsippet er en del av »pressing social need«-kriteriet». Nettopp! Hadde Eggen behandlet det slik andre mer anerkjente forfattere gjør, ville jeg ikke fremsatt kritikk. Det er nettopp Eggens tilslørende fremstilling, som kan skape det feilaktige inntrykk at proporsjonalitetsprinsippet ikke er en del av eller det samme som «pressing social need»-kriteriet, som gjør at lesere av boken ikke vil forstå eller få tak i hva som egentlig ligger i det nevnte prinsipp.

«Pressing social need» kan kanskje først og fremst oppfattes som et navn på et resultat, på samme måte som begrepene «utilbørlig» eller «rettsstridig» kan sies å gjøre det. «Pressing social need» er ikke annet enn en form for «overskrift» som rommer alle de domstolskaptet retningslinjer som begrunner inngrep i ytringsfriheten. Det har ikke Eggen påpekt på en for leserne tilstrekkelig klar og god måte, og man må gå til andre forfattere eller rettskildene selv, for å se det.

«Cowboyjus»

Jeg oppfatter Eggen som temmelig usaklig når han finner det nødvendig å rette personangrep mot undertegnede. Han bruker begreper som «cowboy-jus», «direkte uredelig», «total vitenskapelig uetterrettelighet» osv. Det påstås at jeg mangler «troverdighet», og at jeg «med alle midler søker å forsvare grunnlaget for (min) inntektbringende (advokat)praksis».

Jeg synes Eggen her gjør seg veldig liten. Leserne får selv vurdere om min kritikk skyter over mål, eller om jeg for eksempel har rett i at Høyesteretts ovennevnte, ferske avgjørelser bekrefter og gir støtte til å kunne fremholde at Eggen har tatt feil på meget viktige punkter. Tåler ikke Eggen bruk av ytringsfriheten? Må han virkelig skyte på budbringeren? Eller er min kritikk så treffende at Eggen blir helt desperat?

Selv nøyer jeg meg med å bemerke at selv om rettsgrensene skulle flytte seg, så vil pressen bare flytte seg tilsvarende i stadig «verre» retning, hvilket også har skjedd. Det vil derfor alltid være en del å gjøre for praktiserende advokater på dette rettsområde, selv om mitt advokatfirma ikke lever av det – vi driver mest med forretningsjus og alminnelig praksis. Men sitter forresten ikke Eggen selv i glasshus – som pressens advokat for tidskriftet Kapital og Finansavisen?

Punktum?

Eggen vil gjerne avslutte «debatten med Danielsen», skriver han i nr. 6/2003. Det kan jeg godt forstå. Men jeg kan dessverre ikke etterkomme Eggens ønske. Til det var det altfor fristende å påpeke at hans faglige vurderinger og påstander om gjeldende rett ikke har stått seg etter den seneste prøvelse i Høyesterett.